

SCHUILINGCONGRES-6

woensdag 21 juni 2023, Bargerveen, locatie Sportlandgoed Zwartemeer

Thema:

HOOGVEENHERSTEL IN HET BARGERVEEN

Het Bargerveen is één van de laatste restanten 'levend hoogveen' van Nederland. Vanuit de Natura 2000 doelstellingen moeten de provincie Drenthe en de beheerders het hoogveenherstel op gang brengen en zij willen jullie laten zien dat dit een uitdagende, maar haalbare doelstelling is.

provincie Drenthe

HISTORISCHE VERENIGING ANNEN
Aven

Programma voor het 6e Schuilingcongres

8.45 Ontvangst, registratie en koffie

9.15 **Opening door dagvoorzitter**

Ir. Bernie Jenster; *Staatsbosbeheer, Provinciale eenheid Drenthe*

9.20 **'De opgave voor het Natura 2000 gebied Bargerveen: een toekomstvisie!'**

Gerard Meijers; *provincie Drenthe, programmaleider Natuur*

9.40 **'Bargerveen in cultuurhistorisch perspectief'**

Drs. Ing. Loes Scholtens; *eigenaar Bureau Scholtens Landschapsonderzoek en -advies en buitenpromovenda Kenniscentrum Landschap RuG.*

10.20 **Koffiepauze**

10.40 **'Inrichting watersysteem'**

Piet Ursem; *Staatsbosbeheer, Boswachter projecten en beheer in Veenland/Bargerveen*

11.20 **'Hoogveenherstel bij een hoge stikstofdepositie: kansen en knelpunten'**

Dr. Hilde Tomassen; *onderzoeker Onderzoekcentrum B-WARE Nijmegen*

12.00 **'Berücksichtigung der Stickstoffbelastungen bei der Genehmigung von Tierhaltungsanlagen im Landkreis Emsland'**

Dr. Niels Gepp; *Abteilungsleiter Naturschutz und Forsten des Landkreises Emsland*

12.40 **Lunchpauze**

13.30-16.30: Middagprogramma: 4 keuze (fiets) excursies

Huurfietsen worden door de organisatie beschikbaar gesteld.

Excursie 1: 'Inrichting van het watersysteem in de praktijk'

Excursiegids: Piet Ursem, *Staatsbosbeheer, boswachter projecten en beheer in Veenland/Bargerveen*

We starten vanuit het hoogveen en laten de relatie zien met de omgeving. We volgen de uitgevoerde maatregelen in het veen en leggen uit hoe we hier en daarbuiten nieuwe stroomgebieden hebben ontwikkeld. Daarbij volgen we de nieuwe stroom van het water.

Excursie 2: 'Ontwikkeling natuurwaarden in het Bargerveen'

Excursiegids: Erik Bloeming, *Natuurpark Ranger Staatsbosbeheer en Natuurpark Moor-Veenland*
Zorgt de uitbreiding van de diversiteit aan landschappen (onder andere de aanleg en ontwikkeling van waterbuffers) en bepaalde beheermaatregelen voor een verandering in de flora en faunadiversiteit?

Excursie 3: 'In en op het veen. Bodem en cultuur van het Bargerveen'

Excursiegidsen: Gerrie Koopman, *docent Toegepaste aardrijkskunde, Hogeschool Van Hall Larenstein* en Michiel Gerding, *voormalig provinciaal historicus van Drenthe.*

Een interactieve rondtocht door het Bargerveen, met focus op geologisch/bodemkundige aspecten, cultuur en landschapsgeschiedenis

Excursie 4: 'Besuch des Lehrpfades Moor Land und des Teststandorts Torfmoosbeimpfung im Naturschutzgebiet Provinzialmoor'

Excursiegids: Dr. Niels Gepp, *Abteilungsleiter Naturschutz und Forsten des Landkreises Emsland*
Een bezoek aan het net over de grens gelegen veenreservaat 'Meerkolk' en het proefstation van het veenontginningsbedrijf Klasman-Deilmann, waar verschillende varianten van Sphagnum worden getest voor hun geschiktheid om hoogveengroei te herstellen.

16.30-17.30 **Afsluiting met hapje en drankje**

Thema en gebied

In de provincie Drenthe liggen meerdere Natura 2000 gebieden, waaronder het Bargerveen. Het Bargerveen is het laatste restant van het vroegere zeer uitgestrekte Boertangermoeras en we vinden hier nog op beperkte schaal 'levend hoogveen'. Een zeldzaamheid in Nederland! Eén van de belangrijkste doelstellingen voor dit gebied is 'om herstel van de hoogveenontwikkeling' op grotere schaal weer op gang te krijgen. Wanneer we deze doelstelling nader bekijken dan zijn voor de realisatie de volgende voorwaarden van belang:

- ***Voor de instandhouding en verdere stimulering van levend hoogveen heb je hoge grondwaterniveaus nodig.***

Bij veenvorming denken we automatisch aan laaggelegen gebieden, maar wanneer we dit aspect hier met de AHN bekijken, zien we vreemd genoeg, dat het (niet uitgeveende) Meerstalblok het hoogst gelegen is ten opzichte van de omgeving. Juist in dit deel van het Bargerveen vinden we nu het grootste oppervlak met nog 'levend' hoogveen!

- ***Hoogveenvorming is voornamelijk afhankelijk van de groei van veenmosveen en deze plant kan zich optimaal handhaven in een uiterst voedselarm watertype.***

Bij dit aspect krijgen we te maken met de gevolgen van een overmatige stikstofdepositie op de kwaliteit van onze natuurgebieden. De provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het inperken van de uitstoot van stikstof en uit onderzoek rond dit thema is naar voren gekomen, dat de druk van de stikstofdepositie op de 'kwaliteit' van natuurgebieden het grootst is op de voedselarme hoogveenreservaten, zoals het Bargerveen.

Kortom, deze constatering leidt tot de focus van dit 6^e Schuilingscongres:

Hoogveenherstel in het Bargerveen: een uitdagende doelstelling!

Het Bargerveengebied grenst direct aan Duitsland en de organisatie van het Schuilingscongres ziet hierin de mogelijkheid om een deel van het programma **grensoverschrijdend** in te vullen. Bovendien is herstel van de hoogveenontwikkeling alleen mogelijk in samenwerking met Duitsland.

Uitwerking programma

Voor het ochtendprogramma staan vijf presentaties op het programma.

We beginnen met een beschrijving van het gewenste toekomstbeeld van het Bargerveen. Wat zijn de opgaven voor de provincie en de beheerders, hoe moet het gebied er over pakweg 25 jaar uitzien? Vervolgens wordt het Bargerveen en omgeving in landschaps- en cultuurhistorisch perspectief geplaatst. In de twee eeuwen voordat het gebied een natuurreservaat werd, waren er twee verschillende cultuurlandschappen ontstaan, te weten een landschap met agrarische veenontginningen en een verveningslandschap.

Voor de vorming van 'levend' hoogveen is de waterhuishouding van cruciaal belang. De groei van veenmos en andere karakteristieke planten van het hoogveen lukt alleen als we het regenwater voldoende kunnen vasthouden. Maar lukt dit in een gebied met de vorm van een omgekeerd soepbord, en wat is de invloed van klimaatverandering met meer extreme weersituaties en hogere temperaturen?

Naast hoge waterstanden is voor de groei van veenmos de samenstelling van het water van cruciaal belang. Op dit moment ligt de stikstofdepositie ruim boven de gewenste norm, de zogenaamde Kritische Depositiewaarde (KDW). Hoe krijgen we deze waarde op het gewenste niveau, te meer ook omdat een deel van de stikstof uit Duitsland afkomstig is?

De gewenste toestand van het Bargerveen kan niet zonder medewerking van Duitse instanties worden gerealiseerd. Dit geldt voor zowel het waterbeheer, maar ook voor het terugdringen van de stikstofbelasting. Om een beter beeld te krijgen van de ideeën, die leven aan de andere kant van de grens, schetst dr. Niels Gepp (ecoloog, Landkreis Emsland) hoe in Duitsland wordt aangekeken tegen de Nederlandse plannen en de mogelijkheden voor samenwerking.

Voor wie is deze dag interessant?

Een belangrijke doelgroep voor dit congres zijn aardrijkskundeleraren. Er worden onderwerpen behandeld, die aansluiten bij het aardrijkskundeonderwijs. Zeker ook in verband met de voorgestelde nieuwe aanpassingen van het aardrijkskundeonderwijs waarbij meer aandacht wordt besteed aan landschappelijke en hydrologische thema's.

Behalve voor aardrijkskundeleraren is het programma ook bedoeld voor natuurontwikkelaars, terreinbeheerders, IVN-/natuurgidsen, historische verenigingen, bewoners en andere belangstellenden.

Wie was Roelof Schuiling?

Roelof Schuiling is op 27 mei 1854 in Annen geboren en is één van de belangrijkste grondleggers van het schoolvak aardrijkskunde. Schuiling was van 1879-1924 werkzaam als leraar aardrijkskunde aan de Rijkskweekschool en later aan de HBS/Gymnasium in Deventer. Ruim 130 jaar geleden verscheen het eerste Handboek der Aardrijkskunde van Nederland. Van dit standaardwerk zouden nog vijf geheel herziene herdrukken volgen. Op 21 juni 1936 overleed Schuiling in zijn woonplaats Deventer.

Eén van de belangrijkste activiteiten van Schuiling was kennisoverdracht en een voortdurende verbreding van het geografische perspectief. Een vermaard instrument waren zijn Vakantiecurssussen voor geografen. In april 1908 zijn de hoogvenen van Valthe en Weeringe aan de beurt. Centraal staan de nieuwe bevindingen van de Duitse veenspecialist C.A. Weber verbonden aan het Moorversuchstation in Bremen. Hij onderzocht onder anderen de gelaagdheid van de hoogvenen en hun humusvorming voor de bovenveencultuur. In ons land zijn hoogvenen schaars geworden door verschillende exploitatievormen zoals de agressieve brandcultuur voor de verbouw van boekweit. Nu willen we het hoogveen weer terug.

Organisatie

Het zesde Schuilingcongres wordt opnieuw georganiseerd door: de Hogeschool Van Hall Larenstein, de Rijksuniversiteit Groningen en de Historische Vereniging Annen. Het programma is gewijd aan de toekomstplannen voor het gebied 'Bargerveen'. Dit natuurgebied is deels in bezit van Staatsbosbeheer en deze voert ook het beheer. Ook de provincie Drenthe speelt een belangrijke rol bij de planvorming en inrichting van dit gebied. Daarom zijn deze partijen betrokken bij de invulling van het programma. De provincie Drenthe heeft een geldelijke bijdrage geleverd om de toegang -zoals ook bij voorgaande uitvoeringen- laagdrempelig te kunnen houden.

Inschrijving en deelnamekosten

Uw inschrijving dient uiterlijk op 16 juni binnen te zijn. Er kunnen maximaal 120 personen deelnemen.

De deelnamekosten bedragen € 50,- p.p. In deze kosten zijn koffie, lunch, kosten huurfiets en aan het eind van de dag een drankje en een hapje inbegrepen. Een gelimiteerd aantal studenten en 'particulieren' (zoals IVN-gidsen) kunnen tegen een gereduceerd bedrag van € 15,- p.p. deelnemen. Wilt u in aanmerking komen voor deelname tegen dit gereduceerd tarief, dan kunt u daarover contact opnemen met Roelof Eleveld.

Wilt u zich aanmelden, [klik dan hier](#) voor het digitale aanmeldingsformulier. Na aanmelding ontvangt u een bevestiging van uw aanmelding en de informatie om uw betaling te regelen.

Inlichtingen

Meer informatie over het Schuilingcongres kunt u inwinnen bij:

Roelof Eleveld via 06 22107382 of email: Schuilingcongres@gmail.com

Locatie

Het Schuilingcongres wordt gehouden in het Sportlandgoed Zwartemeer. Deze locatie is gemakkelijk bereikbaar via de A37 en neem dan afslag 7 -richting Zwartemeer.

Adres

Verlengde van Echtenskanaal Noordzijde 2,
7894 EA Zwartemeer